

*Бисер Евлогиев**

**АНЕТА ДРЪГУШАНУ – ПРОЧИТ НА МИТА
ЗА ВЕЧНОТО ЗАВРЪЩАНЕ**

Bissere Evlogiev

**ANETA DRAGUSHANU – THE PERUSAL OF THE MYTH
OF THE ETERNAL RETURNING**

Abstract: The article presents a personal, chamber reading of fragments of interviews, stories, paintings, memories of the artist Aneta Dragushanu and her attitude towards man and art. A personal touch to familiar theories related to the eternal gaze, search and returning and their manifestation in the works of the author. There is no doubt that every work of Dragushanu, sketch, drawing, and canvas is its way to share with us, a way to seek the human in of the day. We find this pursuit and search for truth in the attitude towards models as well. The search is not for the ideal, perfect image, but for the living person. The one she knows, without posture and intent, the one she has met, talked to, realized. This insight into seemingly insignificant things, into the small details of everyday life, of the purity of human communication is its pursuit of the impermanent, the eternal.

Keywords: *Aneta Dragushanu; sketch; drawing; eternal gaze; Corneliu Baba.*

„...имаше един, който търсеше“ едно „Ре“.
Един музикант. Моят съпруг казва:
„Ти си като този, който търси едно „Ре““
(Интервю с Анета Дръгушану,
от Юлия Петрова от 22.03.2021, БНР)¹

Започнах тази статия с убеждението, че това ще е един личен, камерен прочит на фрагменти от интервюта, разкази, картини, спомени на художника Анета Дръгушану и нейното отношение към човека и изкуството, към вечното търсене на едно „Ре“.

Тук няма подзаглавие „Въведение във философията на историята“, (Елиаде, 2002: с. 5), защото изследването ми не е обобщаващо, фундаментално. То по-скоро внася един личен шрих към познатите ни теории, свързани с вечното вглеждане, търсене и завръщане и проявата им в творбите на един автор.

Започвайки с цитат от разказ, в който Анета преразказва „разказ“ на своя учител Корнелиу Баба, неусетно се включвам в онова повтарящо се ехо на една история, превръщаща се така в ле-

* evlogini@gmail.com

¹ Интервю с Анета Дръгушану от 22.03.2021, осъществено от Юлия Петрова, БНР [https://bnr.bg/post/101440282\(10.11.2021\)](https://bnr.bg/post/101440282(10.11.2021))

генда, в един мит. А обикновените истории, кратките случки се превръщат в онази сурова канаваца, служеща за основа на творбите ѝ. Може би появата в платната на оскъдната трапеца, пръстения кастрон, тишината на общуването между двама, сварените яйца – прехвърлящи ни към надеждата за новото начало и християнското разбиране за вечния живот, са вдъхновени от една възвръщенска случка, развила се в село Покрайна. (Ил. 10, Ил. 11. Анета Дръгушану. Изповед. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин; Ил. 12, Ил. 13. Анета Дръгушану. Разговор. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин). Едно изненадващо завръщане от абстрактната Америка на мъж – търсец, покоряващ, често отсъстващ. Събитие събрало цяло село пред оградата на обикновения двор, разделяща два свята – чужд и свой, познат и непознат. В творбите ѝ „...мъжете са по-скоро синове, блудни синове, които са напуснали своите жени-майки, напуснали са дома, взели са своя дял от наследството и са тръгнали по широкия свят, за да търсят индивидуалното си щастие, но ето, че са се провалили и се завръщат, безпомощни и гладни“ (Василев, 2017), за да отдъхнат, забравят и отново напуснат, сякаш орисани на съществуване в една безкрайна цикличност. А жената, неподвластна на времето – пазителка на семейното огнище, търпелива, очакваща, готова да прости и посрещне с каквото има – неизменните яйца и онази стаена любов, оставила я безмълвна в очакване на копнежа на една жадувано споделяне. (Ил. 2. Ателието на Анета Дръгушану; Ил. 10, Ил. 11 Анета Дръгушану. Изповед. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин). Яйце, като символ на „възраждането...“, потвърждава и привежда в изпълнение възкресението, което не е раждане а завръщане, повторение.“ (Шевалие, Геербрант 1996: с. 626)

Във видео-запис от личен разговор самата тя доверява: „Темата споделяне ми е много интересна, имам я в много мотиви. Човек има потребност от някой, дори да си кажат някоя глупост, нещо безсмислено, нещо банално. Просто има потребност от някой да го изслуша“. Споделянето е съвместно състояние, то не е за сам човек, то е сливане на животи, настроения, чувства. То е разкриване, изповед, то е общуване в което само се раздава, безкористно, безвъзмездно. (Ил. 10, Ил. 11. Анета Дръгушану. Изповед. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин; Ил. 12, Ил. 13. Анета Дръгушану. Разговор. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин). Няма съмнение, че всяка творба на Дръгушану, скица, рисунка, платно е нейният начин да споделя с нас, да търси човешкото в деня. Това вглеждане в привидно незначителни неща, в дребните детайли на ежедневието, на чистотата на човешкото общуване е нейното преследване на непреходното, вечното. Станислав Пмукчиев казва, че тя „може да направи събитие от тънкото, близко човешко наблюдение върху една сгъвка около лакътя или от задната страна на една подпухнало коляно на спокойно легнала жена“². (Ил. 5, Ил. 6. Анета Дръгушану. Градината на човека. 1994 г. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин; Ил. 7, Ил. 8, Ил. 9. Анета Дръгушану. Зноен ден. ХГ „Никола Петров“, гр. Видин)

Тези повтарящи се детайли от човешката анатомия са като зърна истини, като модели-маркери на една паралелна вселена. Всички акценти изваден от монотонното си съществуване се превръщат в ядки на едни нови светове, които подобно на пространствени полигони чертаят невидима, неосъзната, невинна мисловна карта на нейното съзнание. В опит да прочетем тези символи следва да ги разглеждаме в „собствения им контекст, като се отчитат условностите и кодовете на културата“, на която Анета Дръгушану принадлежи (Андиркова, 2017:7). Правите геометрични линии, достигнали до нас като едно култивирано ехо от земните бразди, от решетките на селските хамбари, от полираните от женските ръце дръжки на мотиките, свързват и държат в едно непредвидените флукуации на играта с вятъра на фустите, забрадките, на крайчетата на белите комбинезони, на енергията акумулирана в загорелите страни, пазви и мишици. Тези фрагменти-пулсации на нейната истина, достигнала до нас, променени от опита откриваме като цветни звучения в последните и рисунки. Няма съмнение, че това са мигове реалности, една амалгама от „условен сблъсък на множество реалности, които търсят и отстояват своята идентификация с категориите на съвременността: Реалността на сакралното, Реалността на времето, Реалността на всекидневното, Реалността на екзистенцията, Реалността на масовата култура и медии, Реалността на идеалното, Реалността на политическото, Реалността на утопията, Реалността на психическото...“³

² Интервю с Анета Дръгушану от 22.03.2021, осъществено от Юлия Петрова, БНР <https://bnr.bg/post/101440282>. (10.11.2021)

³ Спорът за реалността. Култура – Брой 42 (3187), 08 декември 2017. По повод изложбата „Спорът за реалността“ с куратори Станислав Памукчиев, Петер Цанев, Кирил Василев, 5 декември – 22 декември 2017 г. Изложбен център „Шипка“ 6, София. <https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/26732> (10.11.2021)

„Тези жени са златна мина“, всички рисунки, купища от скици, папки съхранили отминал живот се връщат към нас различни в своята интерпретация. Това повтарящо се прелистване на скици в търсене на трепет, на вълнение са в началото на всяка творба на художничката, която заявява, „Използвайки документацията от рисунки, направени на място в продължение на много години, изобразявайки обикновения живот, предимно на жената, аз се опитвам, интерпретирайки ги, от баналното и незначителното на пръв поглед ежедневие, да уловя същественото, вечното....“ (Петкова, 2007)

Това преследване и търсене на истината откриваме в отношението и към моделите. Търсенето не на идеалния, съвършения образ, а на живия човек. Този, когото познава, без поза и преднамереност, този когото е срещнала, заговорила, осъзнала. Във вече споменатото интервю Дръгушану казва: „Никога не ми позират, за да не се изгуби онова естествено и неподправено в човека. Никога не рисувам по памет, само хора които някога съм виждала, била съм покрай тях“.⁴

Това са жените от отсрещната къща, тези варящи компот зад оградата, приседнали на нисък стол, онези събрали се на седянка, предачките, копачките, близките, сродниците, всички „любими хора: свекърва ми, баща ми, Генадия, Живка...“ (Борисова, 2021: с. 64.)

И в личен разговор продължава да разкрива отношението към хората, които рисува: „Покрай когото съм минала, почувствала, този рисувам“.

Общувайки с Анета Дръгушану, поканен в нейното ателие в град Видин на улица „Тодор Петров“, разглеждайки картини осъзнах нов, необичаен прочит на нейното завръщане към творбите си. (Ил. 1, Ил. 2, Ил. 3, Ил. 4. Ателието на Анета Дръгушану. Снимка Бисер Евлогиев. 31.06.2021 г.)

Анета Дръгушану (снимка Б. Евлогиев)

Платно, участвало в изложба на „Шипка“ 6, осъществила се далечния октомври 2017 година, рисувано 1992 година бе извикано за нов прочит. В търсене на по-точна, по-ясна изразителност, Анета бе в етап на преосмисляне на вече работен образ. Един фрагмент от миналото, минал през нея в настоящето изникваше пред мен като нова картина, с нови съвременни културни кодове, очакващи своя прочит и тълкуване. Без да изгуби човека, жената от село уловена в миг

⁴ Интервю с Анета Дръгушану от 22.03.2021, осъществено от Юлия Петрова, БНР <https://bnr.bg/post/101440282>. (10.11.2021)

на отмора с дъх на онази омая на горещия полски въздух застинал в гърдите, с пепелта на земята полепнала по босите нозе, с онези пластични гънки, съхранили в себе си подобно на ракла истината за човешкото битие, радостта от мига и неговата вечност, видени и усетени през очите на човека-художник. (Ил. 1. Ателието на Анета Дръгушану. Снимка Бисер Евлогиев. 31.06.2021 г.)

В търсене на завършек, на една цикличност отново се завръщам към началото с фрагмент от поредна история, разказана от Анета – различен разказ за Корнелиу Баба и урока му към негов студент. Майстор Баба, заинтересован от рисунка на свой ученик разкрива, че желае да я купи, за да направи картина. След три месеца, майстор Баба, посрещайки ученика в ателието си пред изумения му поглед демонстрира пет изцяло завършени картини, с твърде модерен, съвременен прочит, нямащи нищо общо с познатия стил на Баба. Пет творби, от авторството на които майстор Баба се отказва унищожавайки ги, заявявайки, че са нарисувани от Баба, но не са Баба.

Вярна на уроците на своя учител, интерпретирайки ги по свой крайдунавски начин откривам искрения поглед на Анета към своето творчество – истина. В неуморното търсене на себе си, в различните начини на завръщане, в творческото споделяне, няма съмнение, че нарисуваното от Анета Дръгушану е тя самата, „това съм аз – рисунката“. (Борисова 2021: 64)

ЛИТЕРАТУРА

- Андиркова, М.** Цивилизованият избор. Българската изкуствоведска мисъл до средата на XX век. НХА, София, 2017 [Andirkova, M. Tsivilizovaniyat izbor. Balgarskata izkustvovedska misal do sredata na XX vek. NHA, Sofiya, 2017]
- Борисова, 2021:** Борисова, Гергана. Изложба рисунки на Анета Дръгушану. (16 март – 3 април 2021) галерия „Арте“, София. СБХ бюлетин. Брой 1/2021. с. 64–65. // **Borisova, 2021:** Borisova, Gergana. Izlozhba risunki na Aneta Dragushanu. (16 mart – 3 april 2021) galeriya „Arte“, Sofiya. SBH byuletin. Broy 1/2021. s. 64–65. https://www.sbhart.com/data/kfm/bulletin_2014-2015-2016-2017/Bulletin_1_2021.pdf (10.11.2021)
- Василев, 2017:** Василев, Кирил. Упорството да стигнеш до архетипа. Анета Дръгушану, Ретроспективна изложба, 12 октомври – 30 октомври 2017 г., Изложбен център на СБХ, Шипка 6. Култура. Брой 38 (3183), 10 ноември 2017. // **Vasilev, 2017:** Vasilev, Kiril. Uporstvoto da stignesh do arhetipa. Aneta Dragushanu, Retrospektivna izlozhba, 12 oktombri – 30 oktombri 2017 g., Izlozhben tsentar na SBH, Shipka 6. Kultura. Broy 38 (3183), 10 noemvri 2017. <https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/26645>
- Елиаде 2002:** Елиаде, Мирча. Митът за вечното завръщане. Изд. Захарий Зограф, София, 2002. // **Eliade 2002:** Eliade, Mircha. Mitat za vechnoto zavrashane. Izd. Zahariy Zograf, Sofiya, 2002.
- Петкова, 2007:** Петкова, Светла. Две живописни интерпретации. Култура – Брой 41 (2745), 30 ноември 2007. // **Petkova, 2007:** Petkova, Svetla. Dve zhivopisni interpretatsii. Kultura – Broy 41 (2745), 30 noemvri 2007. <https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/13569> (10.11.2021)
- Шевалие, Геербрант 1996:** Шевалие Жан, Геербрант Ален. Речник на символите, том 2, М-Я. Изд. къща Петриков, София, 1996. // **Shevalie, Geerbrant 1996:** Shevalie Zhan, Geerbrant Alen. Rechnik na simbolite, tom 2, M-Ya. Izd. kashta Petrikov, Sofiya, 1996.
- Спорът за реалността.** Култура – Брой 42 (3187), 08 декември 2017. По повод изложбата „Спорът за реалността“ с куратори Станислав Памукчиев, Петер Цанев, Кирил Василев, 5 декември – 22 декември 2017 г. Изложбен център „Шипка“ 6, София. [Sporat za realnostta. Kultura – Broy 42 (3187), 08 dekemvri 2017. Po povod izlozhbata „Sporat za realnostta“ s kuratori Stanislav Pamukchiev, Peter Tsanev, Kiril Vasilev, 5 dekemvri – 22 dekemvri 2017 g. Izlozhben tsentar „Shipka“ 6, Sofiya.] <https://newspaper.kultura.bg/bg/article/view/26732> (10.11.2021)